

Struktury a klasifikace jílových minerálů (JM) - 2

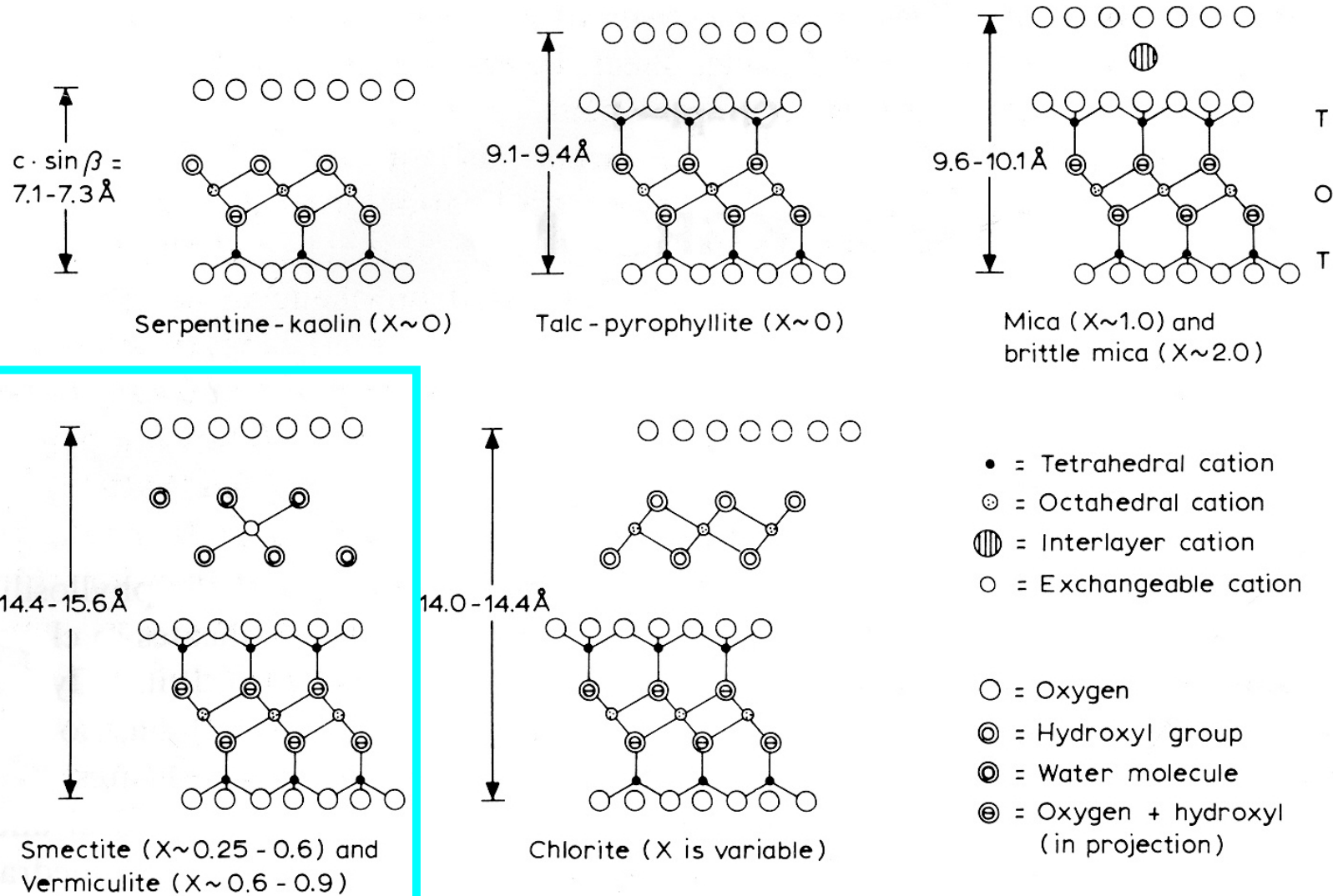
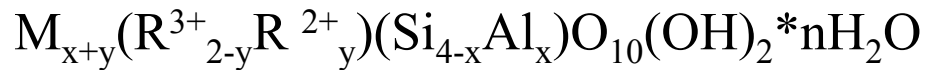

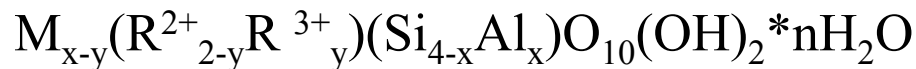
Fig. 1-1. [010] view of structures of major phyllosilicate mineral groups. From Bailey, 1980. Copyright 1980 London Miner. Soc.

všeobecný krystalochemický vzorec

dioktaedrických smektitů:

trioktaedrických smektitů:

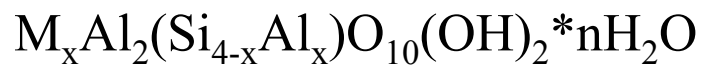

dioktaedrické

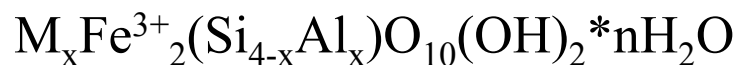
montmorillonit:

beidellit:

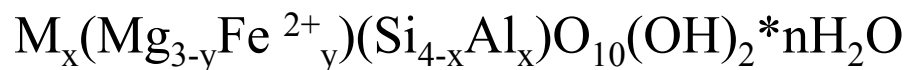

nontronit:

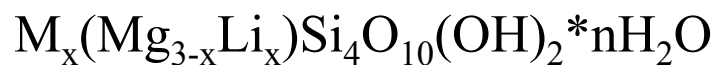

trioktaedrické

saponit:

hectorit:

Smectite layer

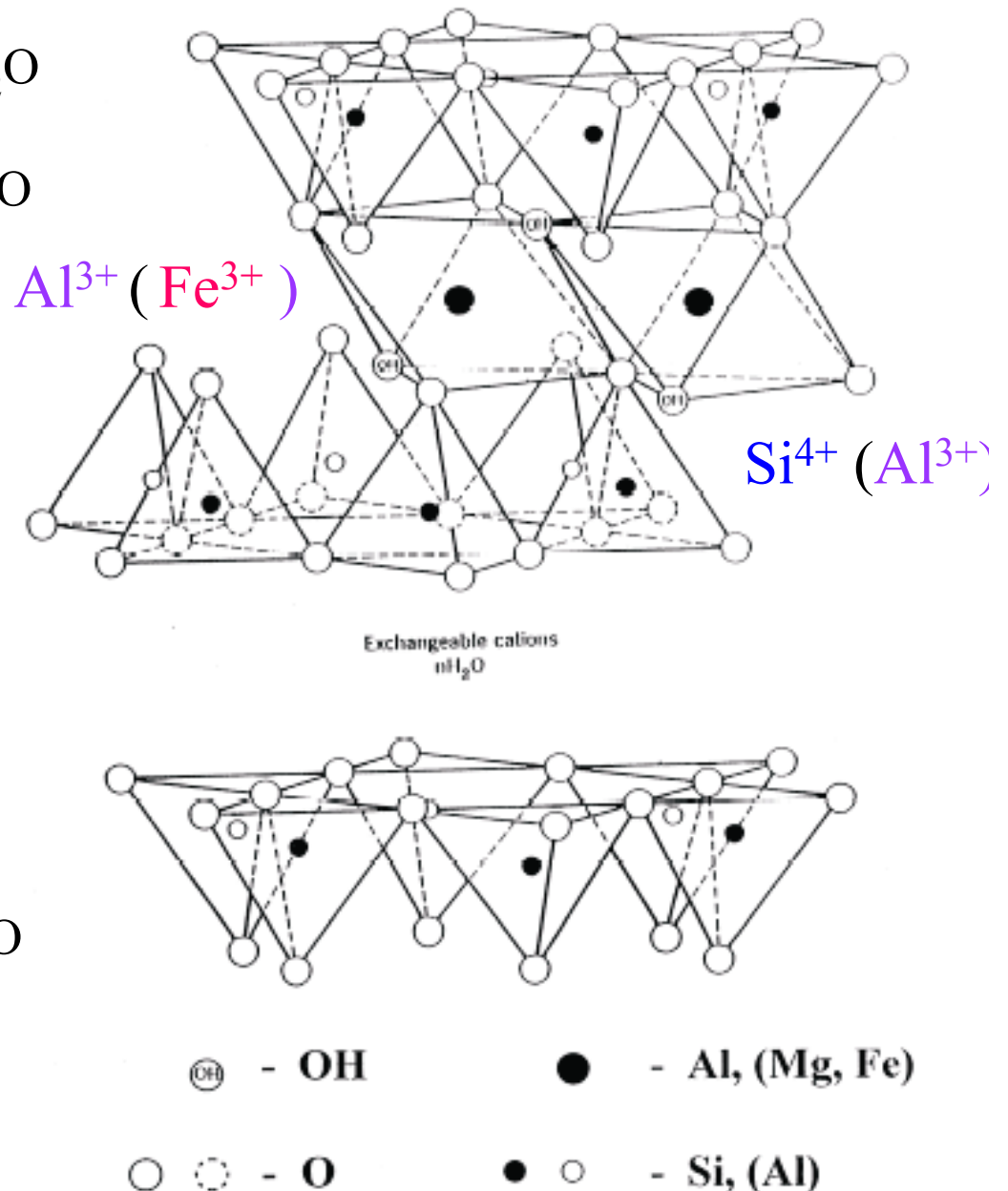

Fig. 1. 2:1 layer of smectites.

Vermikulit je jediný minerál skupiny vermikulitu,
 může být dioktaedrický i trioktaedrický,
 obě podskupiny mají vrstvy typu 2:1

náboj vermikulitu je 0,6-1,5 mol na vrstvu 2:1 = vzorcovou jednotku
 a je tvořený substitucemi v oktaedrické i tetraedrických vrstvách

díky náboji vrstev obsahuje v mezivrství hydratované vyměnitelné kationty,
 mezivrství může přijímat vodu a organické látky, tím se mění jeho
 mezirovinná vzdálenost a může expandovat (BOBTNAT)

jméno	složení okt. vrstvy	chemický vzorec	krystalová soustava	náboj (mol/vzorc. jedn.)	CEC (meq/100g)	měrný povrch (m ² /g)
Vermikulit	di i trioktaedrická	(Mg Ca) _{0,33} (Mg Fe ³⁺ Al) ₃ (Si Al) ₄ O ₁₀ (OH) ₂ * 4H ₂ O	mon	0,6-1,5	130-210	800

všeobecný krystalochemický vzorec:

Schema struktury hlavních skupin fylosilikátů

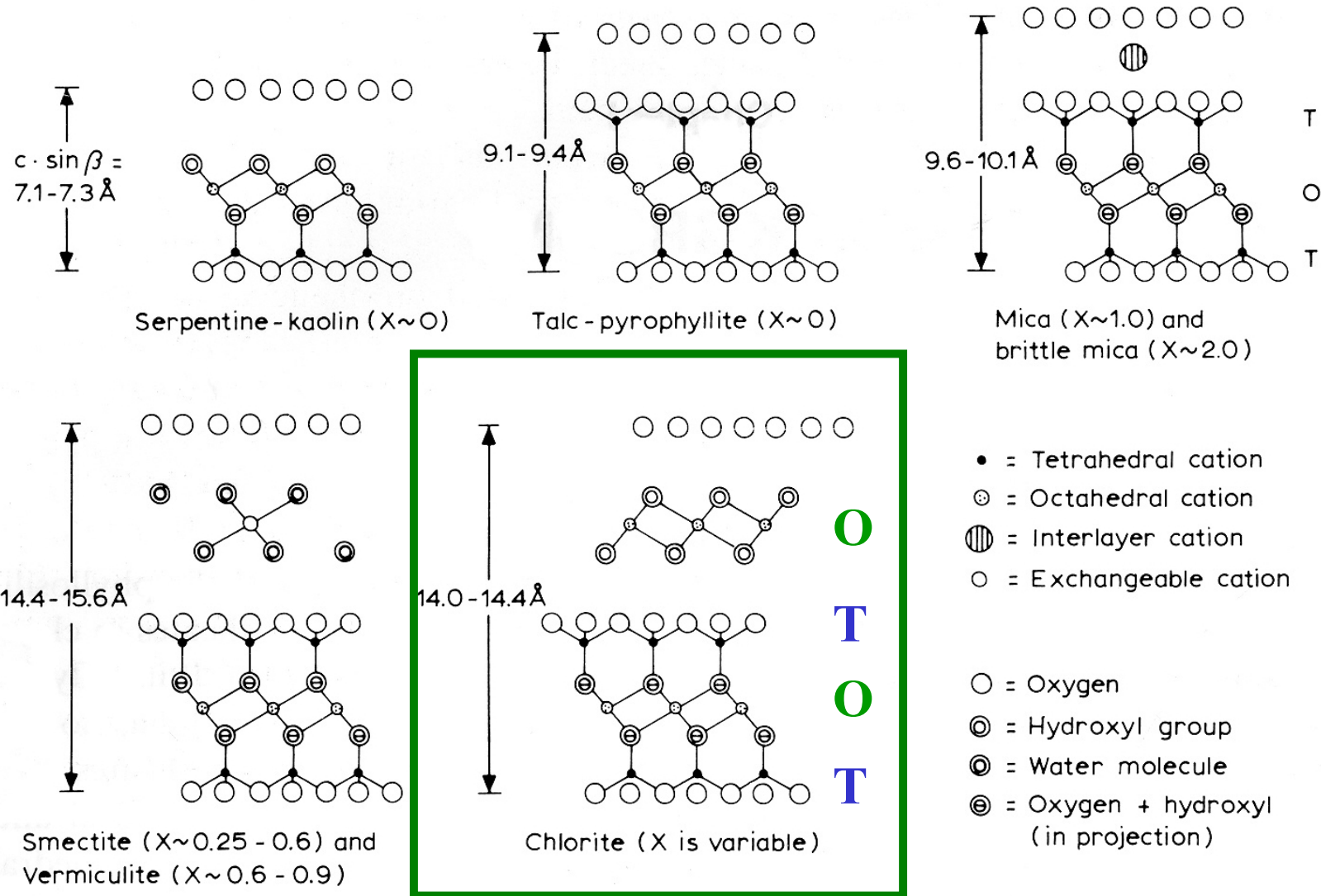
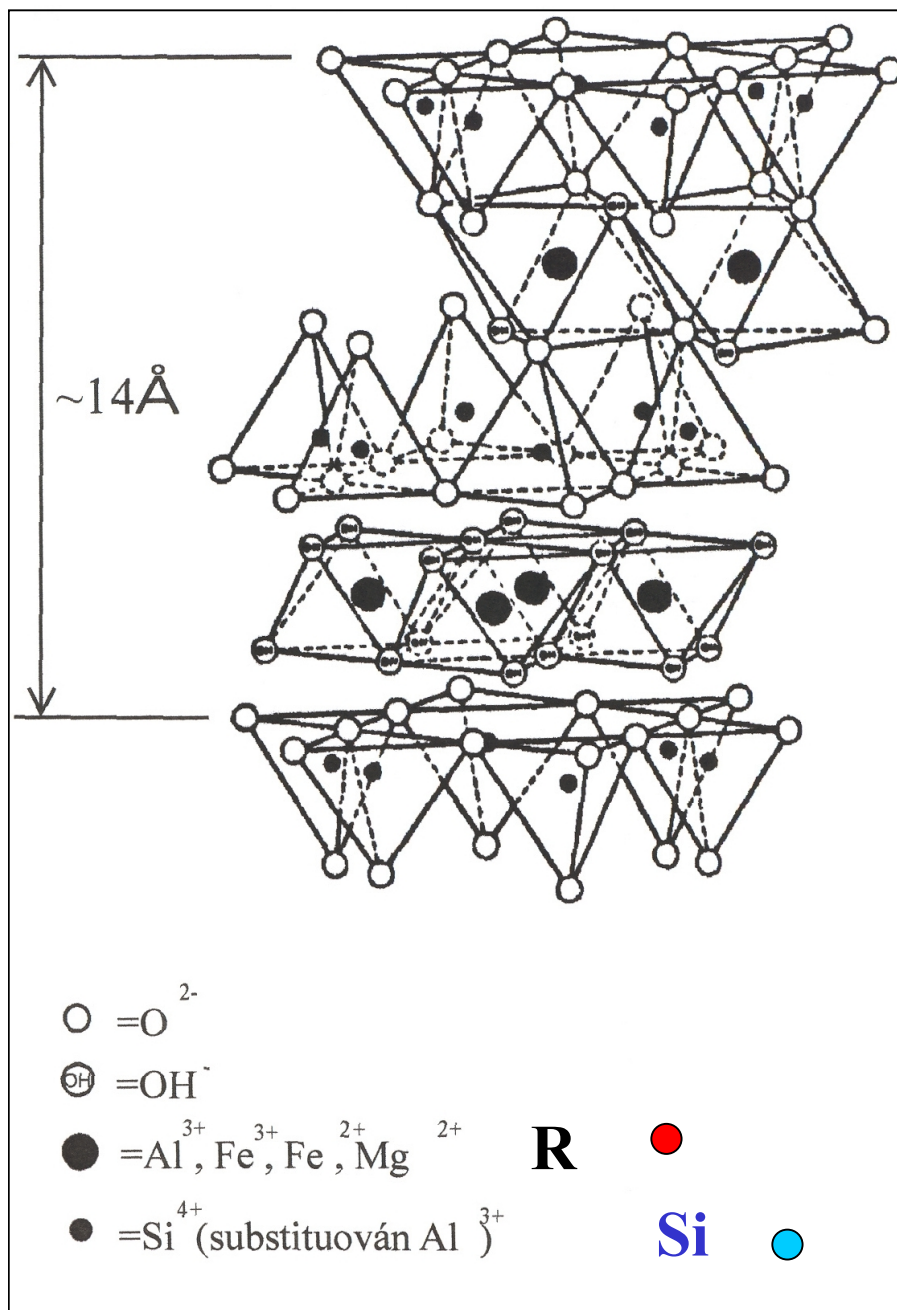
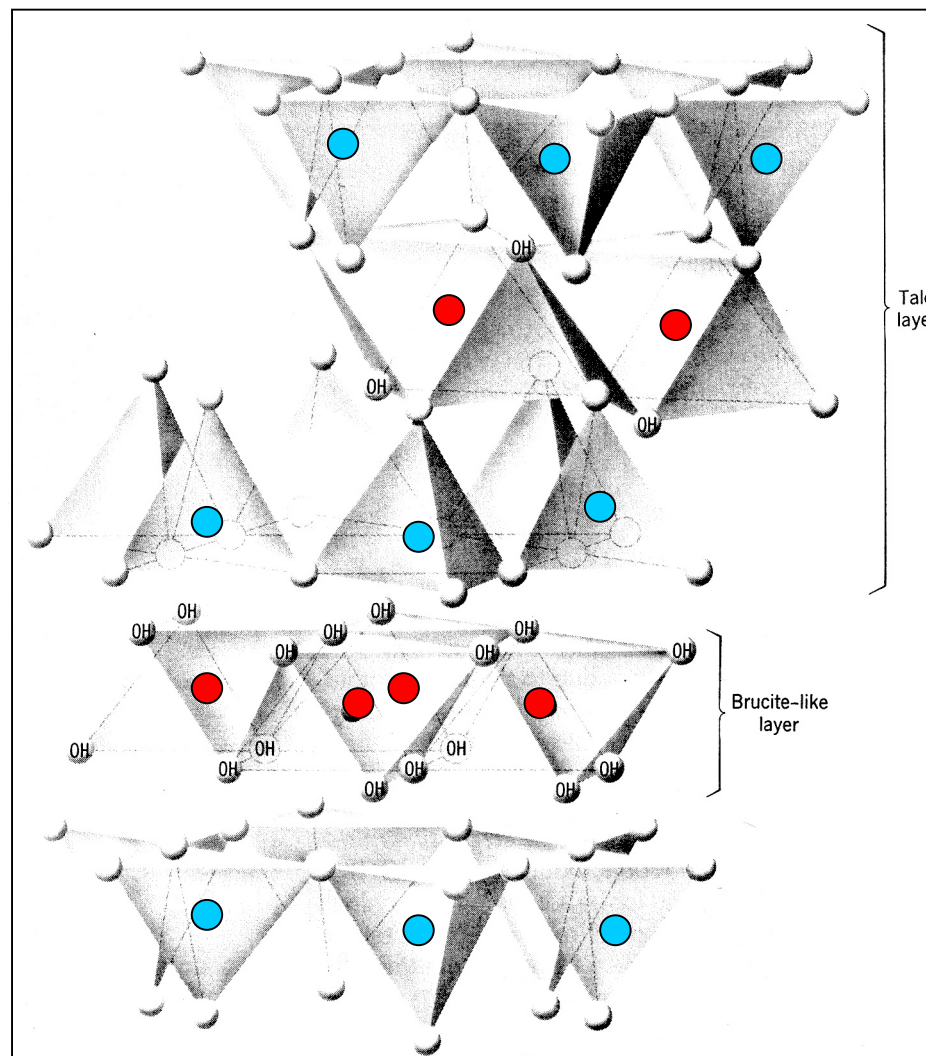
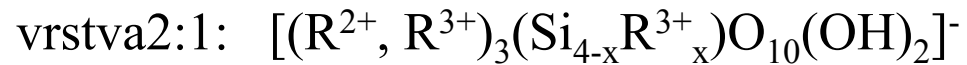

Fig. 1-1. [010] view of structures of major physil mineral groups. From Bailey, 1980. Copyright 1980 London Miner. Soc.

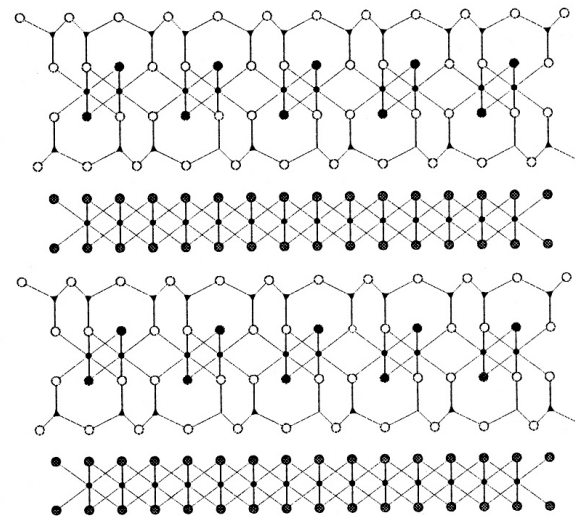
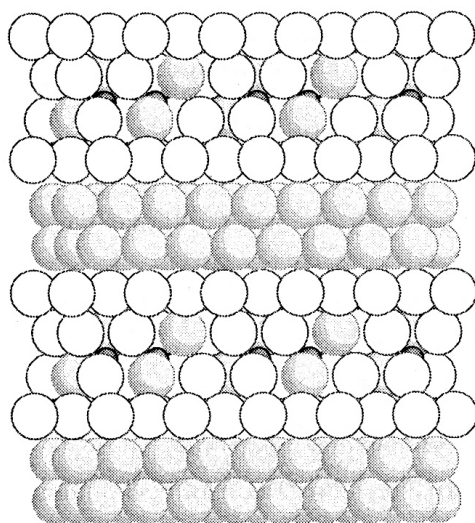
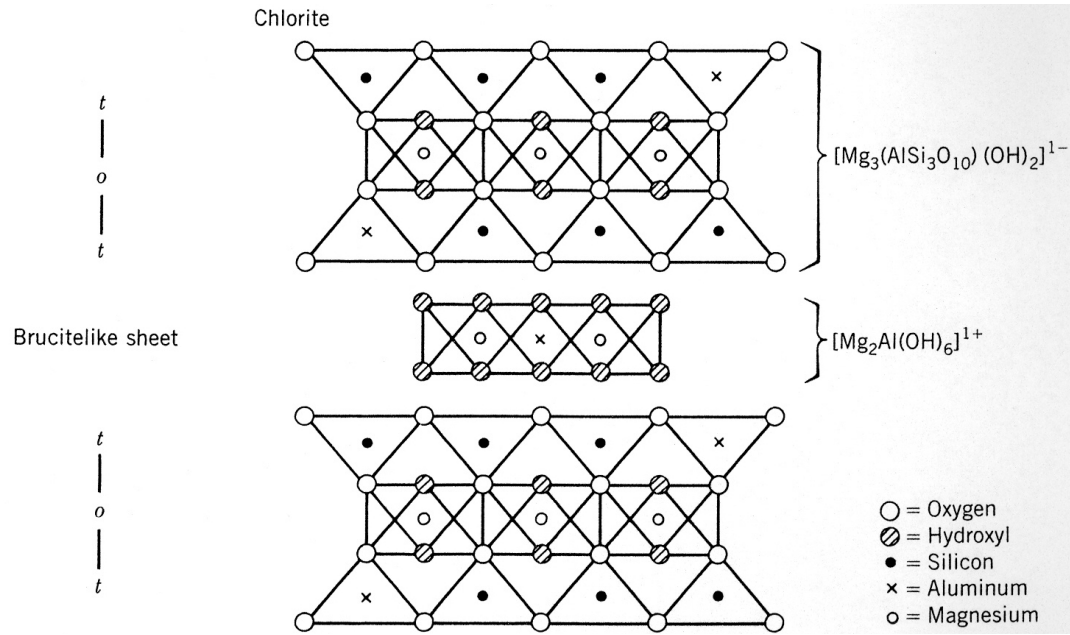
struktura minerálů skupiny chloritu

obecný vzorec:

další zobrazení struktury chloritů

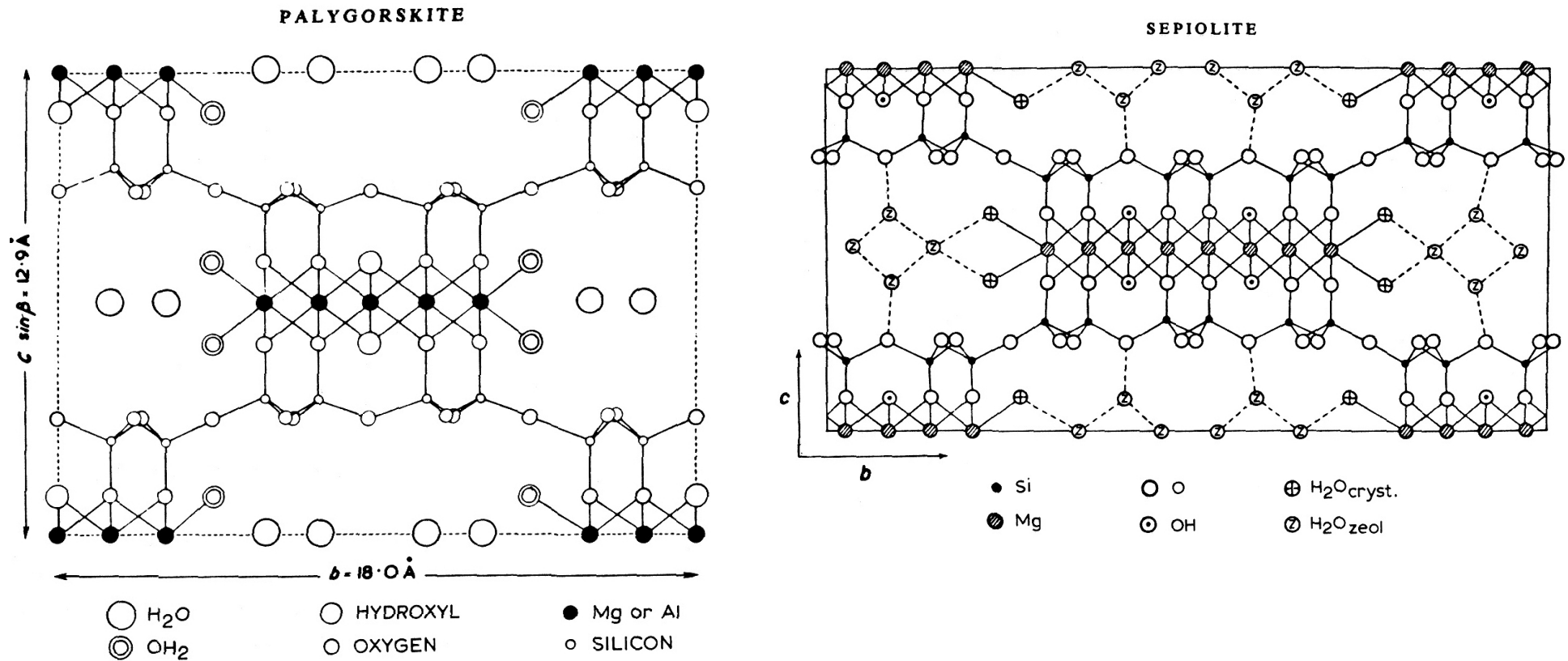
← Si, Al
 ← Al, Mg, Fe
 ← Si, Al
 ← Al, Mg, Fe

Tab. 2.2.15 Ideální složení chloritů, které se mohou vyskytovat v půdách podle Baylisse (1975), Barnishela a Bertsche (1989) a Kohuta (1994), všichni in Kohut a Warren (2002) a podle Bernarda (1992)

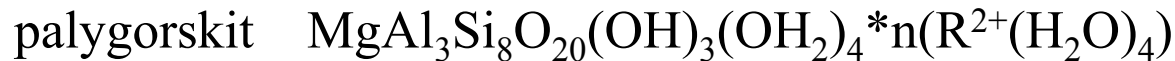
jméno	podskupina	složení okt. vrstvy v 2:1 vrstvě	mezivrstvi	ideální koncový člen	CEC ⁺ (meq/100g)	měrný povrch ⁺⁺ (m ² /g)
Clinochlor	trioktaedrická	trioktaedrická	trioktaedrické	(Mg ₅ Al)(Si ₃ Al) O ₁₀ (OH) ₈	1-2,5	26-45
Chamosit	trioktaedrická	trioktaedrická	trioktaedrické	(Fe ₅ ²⁺ Al)(Si ₃ Al) O ₁₀ (OH) ₈	1-2,5	26-45
Pennin	trioktaedrická	trioktaedrická	trioktaedrické	(Mn ₅ ²⁺ Al)(Si ₃ Al) O ₁₀ (OH) ₈	1-2,5	26-45
Nimit	trioktaedrická	trioktaedrická	trioktaedrické	(Ni ₅ Al)(Si ₃ Al) O ₁₀ (OH) ₈	1-2,5	26-45
Baileychlor	trioktaedrická	trioktaedrická	trioktaedrické	(Zn ₅ Al)(Si ₃ Al) O ₁₀ (OH) ₈	1-2,5	26-45
Donbassit	dioktaedrická	dioktaedrická	dioktaedrické	(AlFe ³⁺ Mg) ₄₋₆ (Si ₃ Al)O ₁₀ (OH) ₈	1-2,5	26-45
Cookeit	di, trioktaedrická	dioktaedrická	trioktaedrické	Li Al ₄ (Si ₃ Al) O ₁₀ (OH) ₈	1-2,5	26-45
Sudoit	di, trioktaedrická	dioktaedrická	trioktaedrické	(AlMg) ₄₋₆ Si ₄ O ₁₀ (OH) ₈	1-2,5	26-45
Franklinfurnaceit	tri, dioktaedrická	trioktaedrická	dioktaedrické	Ca ₂ Fe ³⁺ Mn ₃ ²⁺ Mn ³⁺ Zn ₂ Si ₂ O ₁₀ (OH) ₈	1-2,5	26-45
*Zvětralé chlority s částečně nebo úplně odstraněným hydroxidovým mezivrstvím mají CEC 140 meq/100g (Barnhisel a Bertsch, 1989 in Kohut a Warren, 2002)						
**Měrný povrch primárních chloritů frakce jílu a prachu je 26-45 m ² /g a CEC 1, 1,5, 1,8 a 2,5 meq/100g (Kohut, 1994 in Kohut a Warren, 2002)						
obecný vzorec trioktaedrických chloritů je: (R ²⁺ , R ³⁺) ₃ ^{VI} (Si _{4-x} Al _x) ^{IV} O ₁₀ (OH) ₂ (R ²⁺ , R ³⁺) ₃ ^{VI} (OH) ₆						

minerály skupiny chloritů mají vrstvy typu 2:1 (TOT), kde oktaedrická síť může být dioktaedrická i trioktaedrická, náboj vrstvy 2:1 je vázán na tetraedry, kde dochází k substituci 1Al za 1 Si na 4 Si, tento náboj je naprosto vyrovnán mezivrstvím, proto jejich celkový náboj je cca 0 v mezivrstvi je další oktaedrická síť, opět může být di i trioktaedrická, kationty v oktaedrech mezivrstvi jsou obklopeny OH skupinami nejčastější jsou chlority s trioktaedrickou sítí v 2:1 vrstvě i v mezivrstvi

palygorskit, sepiolit

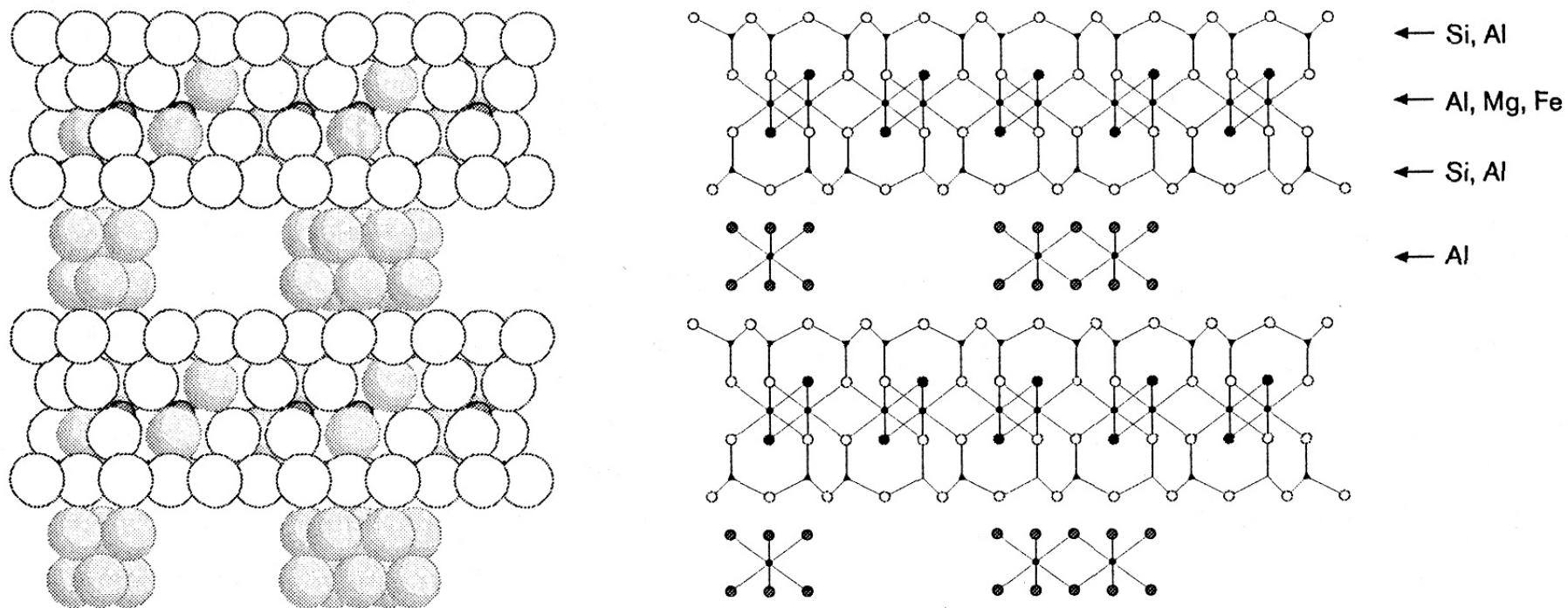

mají porušené periodické opakování vrstvy 2:1, tetraedry mají periodicky inverzní polohu, toto způsobuje ve struktuře vznik větších dutin (kanálek), ve které je např. voda, podobná vodě zeolitů, nebo v dutině je vyměnitelný kationt, krystalochemické obecné vzorce:

Al-hydroxi mezivrstevný smektit a vermikulit (v některých oblastech mezivrsteví jsou nevyměnitelné Al-hydroxidy)

Obrázok 6.13 Schéma štruktúry vermikulitu a smektitu s Al-hydroxidmi v mezivrsteví.

Tab. 2.2.12 Ideální chemické složení minerálů skupiny slíd, křehkých slíd a hydroslád, které jsou nejrozšířenější v půdách a v povrchovém prostředí podle Thompsona a Ukrainczyka (2002), Bernarda et al. (1992) a Šuchy (2002)

jméno	chemický vzorec	krystalová soustava	složení okt. vrstvy	poznámka	náboj (mol/vzorc. jedn.)	CEC (meq/100g)	měrný povrch (m ² /g)
Flogopit	$\text{KMg}_3(\text{Si}_3\text{Al})\text{O}_{10}(\text{OH}, \text{F})_2$	1polytyp mon, 1 trig	trioktaedrická	sk. slíd	1	5-15	
Biotit	$\text{K}(\text{Mg}_{0,6-1,8} \text{Fe}_{2,4-1,2})(\text{Si}_3\text{Al})\text{O}_{10}(\text{OH}, \text{F})_2$	2 polytypy mon, 1trig	trioktaedrická	sk. slíd	1	5-15	
Annit	$\text{KFe}_3(\text{Si}_3\text{Al})\text{O}_{10}(\text{OH}, \text{F})_2$	mon	trioktaedrická	sk. slíd	1	5-15	
Lepidolit	$\text{K}(\text{Li Al})_3(\text{Si Al})_4\text{O}_{10}(\text{OH}, \text{F})_2$	2 polytypy mon, 1trig	trioktaedrická	sk. slíd	1	5-15	
Clintonit	$\text{CaAl}_2[\text{Al}_2\text{Si}_2\text{O}_{10}(\text{OH})_2] + \text{CaMg}_3[\text{Al}_2\text{Si}_2\text{O}_{10}(\text{OH})_2]$	směsný krystal	trioktaedrická	sk. křehkých slíd	2	5-15	
Paragonit	$\text{NaAl}_2(\text{Si}_3\text{Al})\text{O}_{10}(\text{OH}, \text{F})_2$	2 polytypy mon	dioktaedrická	sk. slíd	1	5-15	
Muskovit	$\text{KAl}_2(\text{Si}_3\text{Al})\text{O}_{10}(\text{OH}, \text{F})_2$	3 polytypy mon, 1 trig	dioktaedrická	sk. slíd	1	5-15	
Fengit	$\text{K}[\text{Al}_{1,5}(\text{Mg}, \text{Fe})_{0,5}](\text{Si}_{3,5}\text{Al}_{0,5})\text{O}_{10}(\text{OH}, \text{F})_2$	odr. muskovitu	dioktaedrická	sk. slíd, odr. musk.	1	5-15	
Illit	$\text{K}_{0,89}(\text{Al}_{1,85} \text{Mg}_{0,10} \text{Fe}_{0,05})(\text{Si}_{3,2} \text{Al}_{0,8})\text{O}_{10}(\text{OH})_2$	3 polytypy mon, 1 trig	dioktaedrická	sk. hydroslád	0.75	15-40	150 * 10 ³ (mořské sed.)
Glaukonit	$\text{K}_{<1}(\text{Fe}^{3+} \text{Al})(\text{Mg Fe}^{2+})(\text{Si Al})_4\text{O}_{10}(\text{OH})_2$	2 polytypy mon	dioktaedrická	sk. slíd	0.8	15-40	
Margarit	$\text{CaAl}_2(\text{Al}_2\text{Si}_2)\text{O}_{10}(\text{OH})_2$	mon	dioktaedrická	sk. křehkých slíd	2	5-15	

uspořádání molekul vody ve vermikulitu

FIG. 13.86. Diagrammatic sketch of the vermiculite structure, showing layers of water. (After Grim, 1968.)

